

KYRKHAMN-RIDDELSVIKS NATURRESERVAT

Välkommen!

Här möts du av en rik variation av natur och historia. Reservatet är en viktig del av en av Stockholms gröna kilar. Tillsammans med Görvälns naturreservat i Järfälla utgör det ett stort sammanhängande naturområde. Tack vare områdets storlek och variationsrikedom finns förutsättningar för en rik biologisk mångfald.

En mosaik av olika miljöer

Landskapet i Kyrkhavn och Riddersvik är varierat och består av flera olika naturtyper. Här finns tallskogar och ekmiljöer med träd som är över 200 år gamla. Vid Mälarens strand finns grunda och djupa vatten, klippor och sandstränder. Här finns också öppna och halvöppna gräsmarker som betas eller sköts med slätter. Gamla åkrar har på flera ställen utvecklats till buskiga hagmarker. Kolonilotter och den engelska parken i Riddersvik bidrar också till variationen av naturmiljöer.

Här lever sällsynta djur och växter

I reservatet kan du få se och höra ett stort antal fågelarter - till exempel duvhök, spillkråka och törnskata. Området är också ett viktigt hem för fladdermöss. Åtta olika arter har observerats, bland annat vattenfladdermus och nordfladdermus. På slätterängarna växer många lågväxande örter, bland annat kärringtand som är värdväxt för den sexfläckiga bastardsvärmaren.

De gamla träden och den döda veden är avgörande för många insekter, till exempel olika arter av skalbaggar och bin. En särskilt intressant art är relikbocken som lever i solbelysta tallar, och som i sin tur är värdjur för en sällsynt parasitstekel. Under vattentytan i Mälaren växer arter som hårsärv, spådnate, ålnate och skörsträse. De grunda vegetationsrika vikarna är viktiga reproduktionslokaler för fisk, till exempel abborre.

Från landhöjning till kulturlandskap

Naturen du ser idag har formats av både naturens krafter och människans arbete. Redan under bronsåldern bodde människor här. Spår finns kvar i form av gravar och boplatser. Genom landhöjningen har strandlinjen flyttats under tusentals år, och människan har följt med genom att bygga boplatser och odla mark där det varit som mest bördigt.

Senare präglades området av jordbruk med en tydlig uppdelning mellan den kuperade utmarken där boskapen fick beta och den platta odlingsmarken.

Brukssamhälle

Kring år 1800 skapades den storslagna miljön kring Riddersviks gård. Den engelska parken med sina vindlande gångar utformades efter dåtidens ideal. Parken följer terrängens former och anlades för att ge vackra vyer över Mälaren. Ett tempelliknande lusthus byggdes på platsen som idag kallas Tempeludden.

Mot slutet av 1800-talet förändrades området. Ett stenbrott öppnades i Kyrkhavn och i Lövssta anlades en avfallsstation. Avfallsstationen tog emot en stor del av stadens sopor och latrin och hanteringen krävde många anställda. Platsen förvandlades till ett brukssamhälle och ett stort antal handelsträdgårdar växte fram på grund av den goda tillgången på gödsel. Idag kan du se tidstypiska byggnader som var bostäder för de anställda, en skola, gamla trädgårdar med fruktträd och bersåer samt naturstensmurar, stentrappor och jordkällare.

Upplev landskapet

Det finns många sätt att njuta av reservatet, oavsett årstid. Strota genom den engelska parken i Riddersvik, vandra i skogen eller följ vägarna genom det öppna jordbrukslandskapet i Kyrkhavn. På flera ställen finns rastplatser och anlagda grillplatser. Lövssta-badet strax utanför reservatet och strandklipporna är populära utflyktsmål på sommaren. Mälaren bjuder in till fiske året om och skridskoåkning vintertid. Bäckravinen vid Riddersvik ger en annorlunda naturupplevelse.

Stora delar av naturreservatet utgörs av olika typer av skogsmiljöer med ett nätverk av mindre stigar som går genom mer obrutna och kuperad terräng. Här ges möjlighet att finna lugn och ro, och att njuta av skogens alla intryck. I Kyrkhavn finns några av Stockholms tystaste områden.

Törnskata (*Lanius collurio*) bygger sina bon i taggiga buskar som slår, nypon och hagorn. Den sitter ofta i toppen på buskar och stolpar och spanar efter byten, till exempel skalbaggar, humlor, bin och värtbitare. En del byten spetsas på taggbuskarnas törnen. Dessa "skafferier" unytjats under dagar med lägre insekstillgång.

Sexfläckig bastardsvärmare (*Zygaena filipendulae*) lever i öppna blomrika ängs- och hagmarker, vägrenar och skogsskanter. Larven lever främst på käringtand, en lågväxande ängsväxt. Fjärilen flyger i juli och övervintrar som larv.

Abborre (*Perca fluviatilis*) leker under april-juni i Mälarens grunda vikar med mycket växtlighet. Rommen hålls samman i ett geléartat band som hänger fast i vattenväxter. Äggen befruktas av flera hanar och kläcks efter 2-3 veckor. En abborre kan bli upp till 22 år gammal.

Svavelticka (*Laetiporus sulphureus*) är en iögonfallande gul svamp som växer på gamla ekar. Den orsakar så kallad brunröta och hjälper till att skapa håligheter och muln i trädet. Muln är ett mjöl av nedbrutet trä blandat med annat organiskt material och är en viktig livsmiljö, till exempel för många skalbaggsarter. Andra insektsarter är specialiserade på att leva i själva svaveltickan.

